

Румяна Танкова
Цанко Лалев

Читанка

3.
клас

УЧЕБНО
ПОМАГАЛО
ЗА ПОДПОМАГАНЕ
НА ОБУЧЕНИЕТО,
ОРГАНИЗИРАНО
В ЧУЖБИНА

ПРОСВЕТА
ОСНОВАНО 1945

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

Румяна Танкова
Цанко Лалев

Читанка

3.
клас

УЧЕБНО
ПОМАГАЛО
ЗА ПОДПОМАГАНЕ
НА ОБУЧЕНИЕТО,
ОРГАНИЗИРАНО
В ЧУЖБИНА

ПРОСВЕТА
София

4959

Условни знаци

- тест
- проект
- задача
- допълнителна задача

- © Румяна Димитрова Танкова, Цанко Лалев Дулев, 2021 г.
- © Бояна Иванова Павлова – художник на графичния дизайн, 2021 г.
- © Маглена Иванова Константинова – художник на илюстрациите, 2021 г.
- © Бояна Иванова Павлова – художник на корицата, 2021 г.
- © „Просвета – София“ АД, всички права запазени.

ISBN 978-954-01-4155-8

Указание за учителя

Читанката е част от учебния комплект по български език и литература за трети клас на обучението, организирано в българските училища в чужбина. Тя е основа за усъвършенстване на четивните умения на учениците и същевременно за навлизането им в света на литературата. Художествените текстове са главно от български автори и представят многообразието от жанрове – стихотворения, приказки, разкази и народни песни. Включени са както произведения на класици на българската литература, така и творби на съвременни български поети и писатели. Текстове са кратки, за да съответстват на четивната техника на деца, които не владеят добре българския език. Целта е учениците да ги възприемат цялостно, за да може да се ориентират по-добре в посланието на автора.

Читанката е в две части. Основната ѝ част е за задължителното обучение в рамките на 48 учебни часа. Втората част е с наслов „За любителите на четенето“. Тя съдържа художествени произведения, които по преценка на учителя може да се използват в уроци или за самостоятелна работа на ученици, които се чувстват уверени в използването на българския език.

Към читанката има и тетрадка по четене, в която се дава възможност за писмена изява на третокласниците във връзка с изучаваната художествена творба.

Защо Вrabчo не отиде в топлите страни

Наближаваше зима и всички птички се досещаха вече самички, че скоро трябва да тръгват на път, че трябва към топли страни да летят. Вrabчo, който бе край комина, си рече:

– Защо и аз да не замина?

И на телефонните жици се нареди при другите птици.

– Чик-чирик – рече Вrabчo, – ще мога ли и аз да дойда с вас?

– Може, утре тръгваме всички – отговориха другите птички.

– Но кажете – рече Вrabчo, – да знам, край комин ли ще живея и там?

– Защо ти е, Вrabчo, комин? Там е толкова топло, ще видиш самин.

– А има ли и там керемиди? Нали трябва да се крия някъде, дъжд когато вали.

– Не, Вrabчo, керемиди там няма, но при порой или буря голяма има толкова сухи места – ще се криеш под големи листа.

– Ами тогава, чик-чирик, има ли ниви с ечемик? Зрее ли златна пшеница навред? Цъфти ли с едри семки и там слънчоглед?

– Бре, Вrabчo, какво си глупаче! Такива работи там няма, обаче лакомства други – колкото щеш. От сутрин до вечер все ще ядеш.

– Е, добре де, ще спя и ще ям, но аз най-много искам да знам: като нашите песни пеят ли децата и там, та когато започнат – весел, щастлив, – да им пригласям и аз с „джив-джив-джив“.

– И там, Вrabчo, има деца. Те са едни мънички, с черни лица, по градовете и селата живеят, ала нашите песни не знаят да пеят.

– Е – рече Вrabчo, – щом е така, чуйте какво ще ви река: тука, дете съм си роден, ми е всичко мило и скъпо на мен.

Не ща богатствата на вашия юг, оставам си тук!

Рагой Киров

Камъкът на длъстото си тежи.

- С какво топлите страни привличат птиците? Как живее Вrabчo през зимата в родния край?
- А какъв е животът на птиците, отлетели на юг? С какво не може да се раздели вrabчето?

Гузен негонен бяга

В едно село на някой си селянин откраднали пари. Събрали се селяните от цялото село на един голям мегдан да размислят как да уловят крадеца.

Изведнъж един селянин извикал:

– Братя, гледайте! На крадеца шапката гори!

Тогава един млад момък бързо грабнал шапката от главата си и я хвърлил на земята.

Така крадецът се издал.

Елин Пелин

- Какво се случило в селото?
- Защо селяните се събрали на площада?
- Каква хитрост проявил единият от тях?
- Как се издал крадецът?

- Какво означава заглавието на приказката?
- А) Крадецът бяга и без да го гонят.
Б) Виновният сам се издава.
В) Засраменият човек бяга много бързо.

РЕЧНИК

мегдан – площад

Сърната и лозата

Една сърна, като бягала от ловците, се скрила в едно лозе. Те отминали и сърната помислила, че е спасена. Почнала да яде от листата на лозите. Ловците чули шумоленето на листата и се върнали, защото разбрали, че някакво животно е скрито зад шумата. И така уловили сърната. Тогава тя си казала: „Справедливо пострадах, защото не трябваше да вредя на този, който ме избави“.

Езоп

- В каква беда попаднала сърната? Защо не успяла да се спаси? Къде се скрила?
- Каква е поука от баснята? Прочетете, обяснете.

Пеперуди

Всичките зюмбюли на двора цъфнаха. И шибоят цъфна. Пеперуди летят и кацат на цветята. Бели пеперуди, жълти пеперуди, шарени пеперуди. Също като цветя. Те се целуват с цветята, защото си приличат. Сигурно много се обичат.

Мама ми сложи голяма бяла панделка на косичката. И розовата рокличка ми сложи. Една пеперуда иска да кацне върху косичката ми! Тя мисли, че съм цвете! Пеперудке, това е панделка. Мама ми я върза! То не е цвете! И аз не съм цвете!

Аз гоня пеперудката, а баба ме гледа и казва: „Ох, на баба пеперудката!“.

Дора Габе

РЕЧНИК

шибой – градинско цвете

- Какво се случва в разказа?
- Какви пеперуди прелигат? Какво правят?
- Защо детето е изненадано? Разкажете.

Кънки на колелца

Стойте, спрете се, деца,
вижте ме на колелца!
Хеей, летя като ракета
край скамейки и дръвчета!
Хеей, летя, летя натам,
ала... как да спра, не знам:
Нямам никаква спирачка,
може някого да смачкам.

Туп!
На острия завой
като космонавт герой
приземих се леко-леко.
Кацането беше меко.
Скачам на крака. Готово!
Литвам весело отново.
Хеей!

Леда Милева

- Кое е забавно в стихотворението? Прочетете, обяснете.

Поетите и писателите създават стихотворения, разкази, приказки, басни и други творби. В тях са изобразени картини, случки с герои, човешки преживявания, чувства и размисли. Дори и най-невероятните неща са представени така, че да повярваме в тях. Тези произведения се наричат **художествени текстове**, защото в тях има измислица.

Неудобният

Какво ли е направил таралежът,
та всички бягат, щом го забележат?
Не го приемат никъде на гости,
вратата всеки бърза да залости.
На кино с него никой не отива.
Била му, казват, дрехата бодлива.
Ала виновен ли е той? Нали
така се е родил – покрит с игли!

Дори когато е добър и нежен,
със този външен вид натаралежен
у своите познати буди страх.
Уж се държи внимателно със тях,
а среща все намръщени лица.
Но тъй е тъжно да си сам, деца!
Обичайте, макар и отдалече,
това момче с бодливото елече.

Иван Цанев

- С кои образни думи е описан таралежът в стихотворението? Как се отнасят към него? Защо? Виновен ли е той, че не го харесват другите?
- Защо таралежът има остри бодли?
- Според вас има ли значение външният вид за приятелството? Защо?

Таралеж

Таралежът е с късо тяло. Има удължена муцуна, изпъкнали уши и къси крака. Гърбът му е покрит с игли. Когато се чувства заплашен, се свива на топка и ги използва за защита. Таралежите са дружелюбни – особено ако им оставите малко храна.

По „Детска енциклопедия“

- ▶ Сравнете двата текста и определете в кой от тях таралежът е представен с човешки качества.
- ▶ А какво научаваме от другия текст? Кой от двата текста е художествен?

Градината на народите

Някога, преди много години, един владетел решил да прогони всичките роми от царството си. Като чула това, царицата отишла при него и го помолила да се поразходят из царската градина. Посочила му цветята и го запитала:

– Царю, защо си наредил в тази градина да насаждат толкова различни цветя, а не си пожелал цялата да бъде с любимите ти рози?

– Така е по-красива и по-радва очите, царице!

– Щом е така, защо тогава си решил да прогониш ромите от царството ни? Та нали и народът е като цветята в градината – в пъстротата е неговата хубост.

Сепнал се царят и се отказал да гони ромите, а те нарекли царицата своя закрилница.

Йосиф Нунев

- Какво смятал да направи царят?
- Как царицата измислила да го спре? Къде го завела?
- Кое цвете харесва царят? Защо в неговата градина има много и различни цветя?
- Какво разбрал той с помощта на царицата?
- Защо приказката е озаглавена „Градината на народите“?

- ▶ Сравнете приказката със стихотворението „Неудобният“. Може ли да бъдем приятели с различни от нас?

- ▶ Прочетете, обяснете и посочете свои примери за различия между хората.

Хората са различни, както различни са цветята в градината.

Сливи за смет

Един човек искал да ожени сина си за добра мома.

Мислил, мислил и най-после измислил. Натоварил една кола със сливи и тръгнал по селата да ги продава.

– Хайде, давам сливи за смет, сливи за смет.

Жени, моми, баби – започнали да метат къщите и да се надпреварват коя повече смет да събере, та повече сливи да вземе... Носят и се хвалят:

– Я гледай колко смет събрах из къщи!

И човекът събирал смет, давал сливи. Всички доволни и той весел.

Най-после дошло едно хубаво момиче, което стискало малко смет в една кърпа.

– Е, хубава девойко, много малко си събрала! За толкова смет какви сливи ще ти дам?

– Щях да донеса повече, ама нямаме. И тая не е от нас, дадох ми я съседите, задето им помагах да метат.

Човекът, като чул това, много се зарадвал. Такова чисто и работливо момиче, което не държи вкъщи смет, ще бъде най-добра къщовница.

Той оженил сина си за нея и много сполучил.

Елин Пелин

РЕЧНИК

смет – боклук

сполучил – успял

къщовница – жена, която се грижи много за дома си

Пословица – изречение, с което се изказва народна мъдрост.

- Каква жена искал бащата за своя син? Как решил да я открие?
- Защо жените се надпреварвали коя да събере повече смет?
- Коя девойка избрал бащата за своя снаха? Защо?

► Изберете пословица за приказката.

Работата краси човека.

Не оставяй днешната работа за утре.

За да познаеш някой какъв е, дай му работа да свърши.

Мома и слънце

Похвали се момина майка
снощи вечер на кладенец
пред момите, пред момците,
че си има малка мома,
от слънцето по-хубава,
от месеца дважд по-гиздава!
Де я зачу ясно слънце,
та изпрати ясна зора,
да калеса малка мома,
да се със Слънчо надгрейва,
та да видим кой кого ще,
кой кого ще да надгрее.
Премени майка момата,
премени я, нареди я,

ситни ѝ плитки оплете,
ситни плитки на редица.
Изведе я на поляна,
дето слънце рано грее,
да се със Слънчо надгрейват,
та да видим кой кого ще,
кой кого ще да надгрее.
Кога огря ясно слънце,
то огряло две планини,
кога огря малка мома,
тя огряла цялата земя.
Отговаря ясно слънце:
– Блазе, боже, на таз майка,
дето изхрани това чедо!

Българска народна песен

- Кои думи от текста описват хубостта на момата?
- Може ли човек да се сравни по красота с лъчите на слънцето?
- В коя част от текста е описано как момата надгрейва слънцето? Прочетете.
- Кое е повторението в песента? Открийте го.

РЕЧНИК

месец – луна
дважд – два пъти
калеса – да покани
гиздава – хубава

- Изберете подходяща пословица за песента.

*Хубавата мома слънчевите лъчи надгрейва.
Слънцето грее за всички.*

Поточе

Поточе игриво,
бъбриво, щастливо
от връх планината
води си премята,
прескача скалите
и урвите рови.
Със песни щастливи,
по пътища нови
то тича игриво,
бъбриво, щастливо.

Поточето бистро,
сребристо и чисто
почивка не знае
и път си чертае,
и нищо не спира
лудешкият му бяг.
Сърце му го тегли
към морския бряг...
Поточето бистро,
сребристо и чисто.

Елин Пелин

- С кои думи е описано поточето? Разкажете за него, като използвате и тези думи.
- Кои изрази са повторени? Прочетете ги по двойки.

Епитетите са думи, които правят речта по-образна. Обикновено това са прилагателни имена – **чудесна** зима; **любимо** училище. Често те са в преносно значение – **топла** усмивка; **златно** слънце. Без тях художественият текст не е така изразителен и въздействащ.

- Открийте в кой ред има епитети, които не са от стихотворението.
- А) игриво, бъбриво, щастливо
  - Б) палаво, радостно, закачливо
  - В) бистро, сребристо и чисто

Високи сини планини

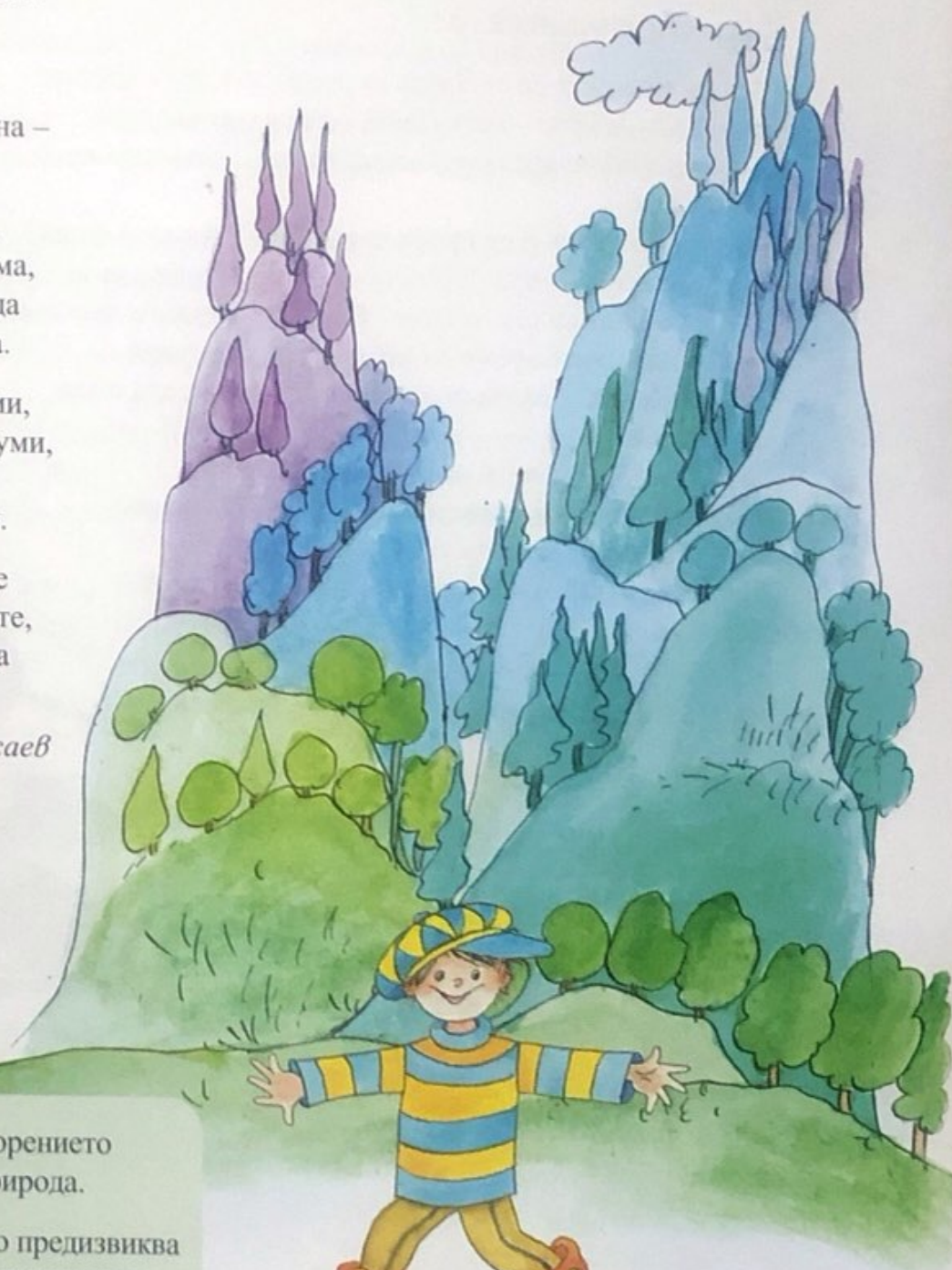
Високи сини планини,
реки и златни равнини,
небе по-нежно от коприна –
това е моята родина!

Обичам те, земя голяма,
тъй, както си обичам мама,
тук мила ми е всяка птица
и всяка мъничка тревица.

Обичам българските думи,
що слушам по поля и друми,
обичам хубавите песни
и приказките ни чудесни.

Когато гледам планините
и слушам да шумят реките,
в шума на Рила и Пирина
аз чувам моята Родина.

Младен Исаев

- ▶ Опишете с думи от стихотворението красотата на българската природа.
- ▶ Определете чувствата, които предизвиква стихотворението. Открийте излишната дума в редицата.

*възторг, обиг, гордост,
нежност, спокойствие, радост*

- ▶ Научете наизуст стихотворението или части от него. Изпейте стихотворението като песен.

РЕЧНИК

друм – път

коприна – мек и много тънък плат

Котката и мишките

Веднъж мишките се събрали да решат как да се справят завинаги със своя враг – котката. Едни предлагали едно, други – друго. Най-накрая една млада мишка застанала пред всички и каза:

– Котката е хитра и се промъква към нас толкова тихо, че никой не може да я чуе. Предлагам да завържем около врата ѝ една панделка със звънче. Тръгне ли котката към нас, ще я чуем и ще имаме време да избягаме и да се скрием.

Всички мишки заскачали от радост. Тогава една стара мишка попитала:

– А кой ще завърже звънчето на котката?

Мишките мълчали, защото никоя не била толкова смела, че да рискува живота си.

Най-лесно се предлагат неща, които някой друг трябва да изгълни.

Езоп

- Защо се събрали мишките?
- Какво измислила младата мишка, за да се предпазват от своя враг?
- Съгласили ли се останалите?
- Какво ги попитала старата мишка? Защо никой не ѝ отговорил?

- Прочетете пословицата от текста. Съгласни ли сте с изказаната поука?

Лозарят и косето

Напекло топло слънце. Стопанинът грабнал ножицата и се провикнал към косето:

- Хайде, Косе Босе, тръгвай с мен да подрежем лозите!
- Не мога – отвърнало косето, – защото имам работа: гнездо вия. И отлетяло за сламчици...

Избуяли новите млади клонки на лозите. Стопанинът нарамил мотиката и погледнал към гнездото на косето:

- Тръгвай, Косе Босе, с мен – да прекопаем лозето!
  - Не мога! – отвърнало косето. – Аз сега снасям яйца!
- И останало в гнездото.

Проливни дъждове окъпали земята. Лозарят пак викнал на косето:

- Косе Босе! Хайде да пръскаме!
- Върви сам! Не виждаш ли, че аз пиленца мътя! – отвърнало косето и притихнало в гнездото.

Гъсти бурени задушили лозите. Лозарят пак попитал косето:

- Няма ли, косенце, да дойдеш с мен да оплевим лозето?
- Няма! – отвърнало косето. – Сега уча пиленцата си да хвърчат.

Настъпила есента. Узрели гроздове натежали под лозите. Стопанинът тръгнал към лозето.

- Косе Босе, хайде да берем грозде? – извикал той.
- Ида! – скочило косето. – Почакай само да повикам пиленцата си.

Всички ще берем!

Но лозарят му казал:

- Почакай ти, Косе. Който не е работил, не трябва и да яде.

Ангел Каралийчев

- Защо косето не тръгва с лозаря, когато трябва да се работи?
- Кога решава то да помогне?
- Какво му казва стопанинът?

- Колко пъти стопанинът отива на лозето?
- Разделете приказката на епизоди и ги прочетете.

В родината

Приказка чудна ме носи,
пее край мене светът,
тичам с крачетата боси,
птички над мене летят.

Блеснал е Слънчо във радост.
Рой златокрили пчели
пълнят гората със младост.
Всичко във песен звъни.

Колко си скъпа, родино!
Ти си най-светлия рай!
В тебе живея щастливо,
в теб съм щастлива безкрай!

Петя Дубарова

- Какво виждате, чувате и чувствате, когато четете стихотворението?
- В коя част на текста е изказана любовта към родината? Прочетете и научете наизуст.
- Кои от изучените произведения също са посветени на родината ни?

- Прочетете пословиците и ги запомнете.

*И малката родина е важна като голямата,
защото е единствена.
Любовта към родината започва от любовта
към семейството.*

Картина

Ако някой ме пита
какво е родина,
ще му дам да опита
узряла къпина.
Ще му кажа: „Ухае
като дреха на мама.
Като детска сълза е –
мила, светла, голяма!
Като стъпки на татко,
който вечер се връща.
Като бабино сладко,
като дядова къща...“.
Днес рисувам с боички
ей това на картина –
да покажа пред всички
какво е родина.

Мая Дългъчева

• С какво е сравнена родината ни?
Прочетете, обяснете.

► Препишете от стихотворението
„Картина“ всички изрази, които
започват с думата като.

В художествените текстове често
се използват **сравнения**. Чрез тях
речта е по-точна и по-образна. При
сравнението най-често се използват
думите *като* и *сякаш* – например:
хитър **като** лисица; бърз **като** стрела;
блести **като** злато; **сякаш** е славей
и други.

Облаче

По небето тича
облаче юначе.
На зайче ми прилича
с мъничко калпаче.
Навръх на планината
спъна се юначето –

удари си главата,
изгуби си калпачето.
После изведнъж,
бързо скри се в мрака
и с капчици от дъжд
тихичко заплака...

Иван Мишев

- ✓ Облачето е сравнено с:
- А) капчици от дъжд
  - Б) зайче с мъничко калпаче
  - В) връх на планина

Зима

Когато се съмна, всички видяха, че над гората бе навалил сняг. Толкова бял, че Бялото зайче се загуби в него и не можеше да се намери.

– Усещам, че съм някъде наблизо – викаше то, – а пък не се виждам. Помооооц!

На помощ му дойде студът. Убоде го с една ледена игличка по нослето и Бялото зайче си рече:

– Аха, ето го нослето ми. То е отпред, значи, аз съм зад него!

И заподскача като бяла преспичка из гората. Преспичка с крачета. И тия крачета пишеха по снега със скокливи букви: „Ех, че весела зима!“.

Петя Караколева

- Защо Бялото зайче не може да се намери в зимния ден?
- Кой му се притичва на помощ? Как му помага?
- С какво е сравнено подскачащото зайче? Как изглежда то?

От небето пада,
на земята спи,
в ръцете се топи.

ЩО Е ТО? (шчгэнэ)

Една майка
с пет дечица
зиме лудува,
лете мързелува.

ЩО Е ТО? (вишһиһрүчәд)

В огън не гори,
във вода се не дави.

ЩО Е ТО? (шәбәһ)

Мечето Топчо

Снегът завалия. Светлина. Тишина. Топчо закуси и се почна една такава игра, че макар и самичко, мечето успя да опита от всичко. Скачане. Падане. В мекия сняг направи печати на левия крак. Снежинки със лапи лови, но уви, стопиха се в капки блестящи. Какви чудни неща! Реки като мляко, дървета от захар. Украсено е всяко борово връхче със снежно мънисто. И всичко е толкова бяло и чисто, че цял ден мечето щастливо игра в голямата снежна и нежна гора.

Когато в гората се спусна нощта, блесна мъглица-звездица, но тя не бе на небето, не бе на земята, а жълто прозорче почти по средата. Затича се Топчо зарадван и щом стигна до топлия мечешки дом, по сладката болка в сърцето разбра, че няма по-хубав във тази гора. Топчо подскачаше, викаше: „Мамо!“.

Мама си гушна мечето голямо.
– Миличък мечо, къде се изгуби?
И го погали с лапите груби.
И го люля. И нежно целуна
малката, мила, меча муцуна.

Цанко Лалев

- Защо Мечо е щастлив? Как изглежда всичко около него?
- Какви са неговите игри в снега? Кое помага на Мечо да намери в тъмното своя роден дом? Защо за него той е най-хубавото място в снежната гора? Кой го чака там?
- Как двамата изразяват обичта си един към друг?

Коледарче

Празникът на крак ме свари.
Боже, колко се вълнувам,
че с дружина коледари
тръгвам аз да коледувам.

Свята нощ ме въвн прегръща,
звездна жар небе разгаря.
Будна чака всяка къща
и пред нас врати отваря.

И със песен Бога слави
коледарската дружина.
Хей, стопани! Да сте здрави,
догодина, до амина!

По снега доволен тичам.
Леко ми е на сърцето.
Тебе, празник, аз обичам
от земята до небето.

Димитър Спасов

- Какво прави героят на стихотворението в нощта срещу Коледа? Как се чувства той?
- Защо според вас хората не спят и защо вратите на къщите им са отворени? С кои думи коледарите поздравяват стопаните? Открийте ги в текста и ги научете наизуст.

Коледуване

Коледуването е народен обичай. На Бъдни вечер дружина от момчета коледари обикалят от къща на къща. По пътя, пред вратата и в домовете на хората те пеят специални песни, които са пожелания за щастие в семейството. Стопаните ги даряват с орехи, плодове и други.

- Разкажете за коледуването, като си помагате с думи от стихотворението и от текста след него.

- ☰ Намерете допълнителна информация за народни обичаи по Коледа и разкажете за тях.

Коледна нощ

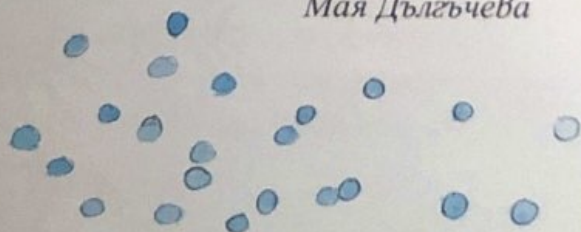
Не е ли прекрасно нощта да е ясна
и сгушен в огромния шал
да гледаш снежецът как милва градеца
притихнал и бебешки бял...

Немирни снежинки рисуват картинки
по всеки прозорец заспал,
къщурки-принцеси със снежни завеси
мечтаят за зимния бал...

Не е ли чудесно елхата да блесне,
огряна от пъстри звезди
и, стоплил ръката в ръка на приятел,
от радост да светиш и ти...

Нощта, във която очакват децата
препълнен с подаръци кош,
нощта с чудесата – вълшебна и свята,
е тихата коледна нощ!

Мая Дългъчева

- Как е описана коледната нощ в стихотворението? Прочетете.
- Как изглежда елхата? Какво е нужно, за да си радостен край нея?
- Какви чудеса се случват на Коледа?

- С какво са сравнени къщурките в коледната нощ?
- А) звезди
  - Б) снежинки
  - В) принцеси

► Определете кои са пропуснатите епитети.

прозорец _____

_____ снежинки

_____ завеси

_____ звезди

_____ и _____ е тихата коледна нощ.

Нова година

Нова година при нас долетя,
радости нови донесе ни тя.
Книжки, играчки,
пъстри сурвачки,
блокче, тетрадки,
лакомства сладки
и за закалка –
ледна пързалка!
Нова години, добре ни дошла,
дай ни за полет орлови крила!
Да сме умели,
дружни и смели,
весели, здрави
в труд и забави.
И да сме сити,
волни, честити!
Весела Нова години, здравей!
С нас на забавите песни запей!

Асен Босев

- Какви радости носи Нова година за децата от стихотворението? Какво си пожелават те? Прочетете, обсъдете.
- Вие къде посрещате Нова година? С кого?

Новогодишна песен

Сурвачице алена,
много си ми галена,
весела, засмяна,
жълта и пембяна.
Сякаш че си цвете,
нацъфтяло лете,

божур и калина
в момина градина!
С тебе ще дочакаме
мама да сурвакаме,
татко, още баба –
да е сладък хляба.

Все да бъдем сити
и да сме честити.
Весела година,
здраве до амина
на деца и птички,
мир, любов на всички!

Йордан Стубел

- Как е описана сурвачката? Прочетете сравненията.
- Научете наизуст сурвакарските пожелания от стихотворението.

РЕЧНИК

пембян – светлочервен или розов цвят

Зимна ваканция

Като есенни листа от сухи клони календарът листчетата си орони. Листчетата си орони календара, че една година, вече стара, готви се далече да замине – зад гори и зад морета сини. Зимата погледна календара и забърза: „Ах, дали ще сваря да поръся вред снежинки леки, да постеля белите пътеки и за всички ученици малки да направя хубави пързалки?“

Развъртя се Зимата веднага – духа, пуха, бели гугли слага и в пързалки – лъскави и бели – тя превърна километри цели. Всичко пъргавата Зима свари да стъмки до първи януари. Снежна, скрежна белна се земята да се гонят в пухкав сняг децата. Зимната ваканция е кратка, нека да е весела и сладка!

Леда Милева

РЕЧНИК

гугла – островърха качулка на горна греха
стъмки – приготви

- Защо бърза зимата? Какви са нейните грижи?
- Защо е важно да има сняг през зимната ваканция?
- Бързо ли свършва тя? Защо?

- Разкажете как преминава вашата зимна ваканция. Къде? С кого? С какво се занимавате? Кои са любимите ви игри със сняг? Кои книжки прочетохте?

- ✓ Как се оронват листчетата на календара?
Кое сравнение е използвано в стихотворението?
А) като снежинки леки
Б) като есенни листа от сухи клони
В) като лъскави и бели пързалки

Ден за чистене

– Днес няма да ходим на училище – каза Томи на Пипи, – защото имаме ден за чистене.

– Ха! – възкликна Пипи. – Пак несправедливост. Аз нямам никакъв ден за чистене, макар че имам такава нужда от него! Вижте само на какво прилича подът и кухнята. Но всъщност – прибави тя – стига да реша, мога да почистя и без да ми определят специален ден. Седнете върху кухненската маса, за да не ми пречите...

Пипи стопли голям котел вода и без много да му мисли, го лисна върху кухненския под. После свали големите си обувки и грижливо ги сложи в панерчето за хляб. Привързва на босите си крака две четки за дъски и се понесе по пода, сякаш се пързеляше на кърки, а водата бълбукаше и пръскаше.

– Трябва да стана принцеса на кърките – заяви Пипи и ловко прескочи един стол, който ѝ препречваше пътя. – Е, да речем, че вече е чисто – заключи тя и свали четките.

– Няма ли да избършеш пода? – учуди се Аника.

– Ами! Ще го оставя да изсъхне на слънце – обясни Пипи.

Томи и Аника се смъкнаха от масата, като стъпваха много внимателно, за да не се измокрят...

– Ех, че било хубаво да имаш ден за почистване! – възкликна Томи... – Де да беше всеки ден!

– А, не – възпротиви се Пипи. – Да не съм луда да чистя всеки ден. Забавно е, разбира се, но ако се прави всеки ден, ще е уморително.

- Как преминава денят за чистене в дома на Пипи? Може ли чистенето да бъде игра? Добра домакиня ли е Пипи? Защо тя не иска да чисти всеки ден?

Палачинкова тайна

(Ако можеш, разгадай я!)

Каква бяла направих в нощ незнайна,
ще ти разкажа, ако пазиш (.....).

Отдавна бяха нашите заспали.
На пръсти станах, печката (.....).

Разбих без миксер – да не чуе някой! –
брашно, яйца и захар в краве (.....).

Представях си как ям не две купчинки,
а цяла планина от (.....).

Уж гледал бях как мама ги подмята,
но първата падна на (.....).

Подхвърлих още три, но те, горките,
до лампата се лепнаха и (.....).

Разбудих спешно нашите с покана:
– Сервирах ви закуска на (.....).

Виктор Самуилов

- Кои са пропуснатите думи в стихотворението? Подредете ги на правилното им място.

*тайна, запалих, мляко,
палачинки, земята,
трите, тавана*

- Какво прави момчето в кухнята? Защо внимава да не събуди родителите си? Прочетете, обяснете.
- Как се справя героят? Кое му е най-трудно? Какво се получава накрая?
- Според вас ще бъдат ли доволни родителите му? А вие опитвали ли сте да пригответе нещо вкусно без чужда помощ? Разкажете.

Лъжливото овчарче

Имало едно време едно овчарче, което обичало да лъже.

Веднъж, както пасяло стадото си край гората, станало му скучно и завикало:

– Помощ! Ей, селяни, вълк ми грабна овца!

Селяните оставили работата си и дотичали при него.

– Къде е вълкът? – попитали те учудено.

– Ха-ха! Излъгах ви. Само се пошегувах – засмяло се овчарчето.

Селяните се позасмели и си тръгнали.

След няколко дни овчарчето пак се развикало:

– Помощ! Ей, селяни, вълк ми грабна овца!

Селяните пак тичали да помагат и отново разбрали, че овчарчето се шегува.

След време наистина се появил вълк. Той нападнал стадото на овчарчето и грабнал най-едрата овца. Момчето се развикало:

– Помощ! Ей, селяни, вълк ми нападна стадото.

Селяните помислили, че овчарчето пак ги лъже, и не отишли да изгонят вълка.

Българска народна приказка

Повествование – художествен текст, в който е разказана една или повече случки.

- Какво измислило овчарчето? Защо?
- Одобрявате ли неговата постъпка? Защо?
- Какво направили селяните? Добри ли са те?
- Защо последния път не отишли на помощ?

- ▶ Как продължила историята според вас? Разкажете.
- ▶ Прочетете и запомнете пословиците.

*На лъжката краката са къси.
Лъжката върви напред,
а истината е след нея.*

► Колко пъти овчарчето вика селяните? Какво се случва всеки път?
Разкажете по картинките.

1. Къде пасяло овчарчето стадото си?
Защо повикало селяните за помощ?

2. Какво разбрали селяните, когато дошли
при него? Колко пъти се случило това?

3. Какво станало последния път?

• Кой може да разкаже цялата приказка?

Обич

Нашето небе е тъй дълбоко,
нашите звезди са тъй големи
и земята наша е безкрайна,
а се сбира цялата в сърце ми!

Ти ли, моя майчице, направи
тая обич толкова голяма,
че светът във нея се побира,
че в света на нея равна няма?

Че прегръщам с обичта си, майко,
нашата земя, с цветя покрита,
с пресен дъжд на пладне оросена
и с дъга, на златен сърп извита.

Че ми греят право във сърцето:
златно слънце, ниви позлатени,
утрин рано сребърна зорница,
в топла вечер облаци червени!

Нашето небе е тъй дълбоко,
нашите звезди са тъй големи
и земята наша е безкрайна,
а се сбира цялата в сърце ми...

Дора Габе

- Как е представена родината ни в стихотворението? Прочетете, обяснете.
- Кои думи и изрази ви харесват най-много?
- Кой куплет е повторила Дора Габе? Защо?

РЕЧНИК

пладне – обедно време
зорница – звезда, която се появява
рано сутрин

► Добавете пропуснатите епитети.

_____ небе   _____ слънце
_____ дъжд   _____ зорница

► Открийте и други епитети в стихотворението.
Научете стихотворението наизуст.

Да се радвам ли

През прозореца влетя
малка топчица от пух.
На килима падна тя,
кратко изписука – чух,

после зърнах го: врабче
е дошло при мен! Горкото,
счупило ли е краче,
болно ли му е крилото?

Ден след ден с трохи го хранех,
милвах го дори насън...
Ала тази сутрин рано
Врабчо отлетя навън!

И сега? Дали да страдам,
че така ме изостави?
Или просто да се радвам,
че лети и че е здраво?

Петя Кокугева

- Кой е неочакваният гост? Как изглежда?
- Как се грижи за него детето?
Разкажете с думи от текста.
- Защо Врабчо отлита? Обяснете.
- Какви въпроси си задава детето?
- Какъв е вашият отговор на тези въпроси?
- Как бихте се чувствали вие?

- Имали ли сте подобни случки с птички или животни? Разкажете.

- Прочетете пословиците и запомнете една от тях.

Орелът е свободен, когато има криле.

*По-добре да си куче на свобода,
отколкото лъв в клетка.*

Най-добрата люлка

Ето нà – ръка на мама,
ето нà – ръка на тате,
като мене няма, няма
по-щастлива на земята.

Погледнете, погледнете –
между тях сега се смея,
че ръцете им са люлка,
на която се люлея.

Те се вдигат нависоко,
стискам им ръцете –
двете,
че това е най-добрата
детска люлка под небето.

Петя Йорданова

- Как изглежда люлката на детето от стихотворението? Защо за него тя е най-добрата детска люлка под небето?
- Как майката и бащата изразяват обичта към детето си? Какво правят те за него?

- Разкажете за своето семейство. Къде обичате да ходите? Как се забавлявате?

Трима братя имат
по една сестра.
Колко са сестрите?

КОЛКО СА? (вибѐ)

Картинка

Нашата къща да ви покажа:
тя е с таван и е на четири етажа.
Трудно в нея крадец ще припари,
зашото долу шири се Шаро.

Баба и дядо етажа ни втори
заемат, че нямаме асансьори.
И тъй като къщата е голяма,
третият етаж е за татко и мама.

А пък четвъртият – цял отреден е
за нас, децата: за кака и мене.
Още по-горе, чак на тавана
мишки да няма се грижи Писана...

Все пак накрая да ви призная,
всички живеем в хол, кухня и стая.
Но днес, щом седнах с блок и боички,
аз нарисувах място за всички.

Дядо Пънч

- Защо детето мечтае за голяма къща?
- От колко души е неговото семейство?
- Кой е на втория етаж? Защо?
- А кои са домашните любимци?
Кои етажи са отредени за тях? Защо?
За кого са останалите етажи?
- Колко са децата? Според вас какво ще
има на техния етаж?

- Опишете с думи къща, в каквата искате
да живеете вие. Какво ще има в двора
на къщата?

Гнездо в гнездо

Започна врабката да вие гнездо под стряхата на един покрив. Врабецът ѝ помага. Направиха хубаво гнездо. Легна врабката да снася яйца. Един ден мина невестулка. Видя гнездото, изяде яйцата. Натъжиха се врабците. Пита врабката врабеца:

– Е, Врабчо, къде сега да свием нашето гнездо?

– Да го направим във водосточната тръба. Там невестулката не може да го стигне – каза врабецът.

Съгласи се врабката. Започна да вие гнездо във водосточната тръба. Врабецът ѝ помага. Изградиха хубаво гнездо. Легна врабката да снася яйца. Завалия дъжд. Водата отнесе гнездото на улицата. Едва не удави врабката...

Натъжиха се врабците. Вече не знаят къде да си правят гнездо. Подскачат по улицата и се карат...

На една върба имаше щъркелово гнездо... Щъркелицата каза на щъркела:

– Донеси ми пръчки и кал. Да направим гнездото по-голямо.

А щъркелът ѝ отвърна:

– И това гнездо ни е голямо. В него може да се съберат още пет щъркела. Даже и цяло семейство врабци.

Чу врабецът думите на щъркела и каза на врабката:

– Я да си направим гнездото в щъркеловото.

Съгласи се врабката. Започна да вие гнездо в щъркеловото. Носи сламки, хартийки, вълна. Помага ѝ Врабчо. Направиха си гнездото. Снесе врабката яйца и легна да ги мъти...

Успокоиха се врабците, заживяха приятелски с щъркелите. И заедно отгледаха своите пилета.

Емилиян Станев

- Колко пъти врабчетата се опитват да си направят свое гнездо? Защо не успяват?
- Защо врабецът решава да си направят гнездо в гнездото на щъркела?

- Как изглежда новият дом на врабчетата? Как се чувстват в него?

► Кой отговаря правилно?

Защо врабците не могат да си направят свое гнездо?

Защото са мързеливи.

Защото не умеят.

Защото не намират подходящо място.

- Открийте в разказа трите части на текста. Прочетете ги и отговорете на въпросите към всяка картинка.

1. В гнездото под стряхата

- Хубаво ли е гнездото на врабците под стряхата? Кой им пречи да живеят добре в него? Какво се случва?

2. Гнездото във водосточната тръба

- Удобно ли е за врабците да живеят във водосточна тръба? Какво се случва с гнездото им?

3. Гнездо в гнездото на щъркелите

- Щастливи ли са врабците в широкото гнездо на щъркелите? Според вас защитава ли ги щъркелът от врагове? Какви са отношенията между двете семейства?

- Разкажете устно историята.

- Защо са щастливи врабчетата?
- А) защото имат ново гнездо
  - Б) защото имат нови приятели
  - В) защото имат и ново гнездо, и нови приятели

Мартенички

Тази година Баба Марта доведе и своята внучка. Малката Мартичка беше хубаво момиченце, със зелена рокличка и червена престилчица.

– Мартичке, седни да си починем – каза Баба Марта.

Двете поседнаха и от умора задрямаха.

От близкото дърво скочи сврака. Тя приближи до Мартичка. Развърза с човката си връзките на престилчицата, дръпна я леко и я отнесе в гнездото си. Баба Марта се събуди. Видя, че престилчицата я няма, и помисли, че врабците са я откраднали. Ядоса се и се развика по тях. Облаци закриха слънцето. Захвърка сняг.

На другата сутрин врабчетата се захванаха на работа. Всяко от тях намери и донесе по една нишка – коя бяла, коя червена. Те искаха да съберат прежда на Баба Марта, за да изтъче нова престилчица. Окачиха нишките по клонките, защото се страхуваха да доближат Баба Марта. Само едно малко врабче кацна до Мартичка и каза:

– Ние не сме взели престилката, но ето, донесохме нишки да ти направи Баба Марта от тях нова престилчица. Нека тя да не ни се сърди и да спре снега.

Зарадва се Мартичка. Успокои се и Баба Марта. Огря слънце. Духна топъл вятър и люшна шарените нишки по клонките. Оттогава тези нишки се нарекоха мартенички.

И всяка година в първите дни на март по ръцете на децата връзват мартенички, та да бъде Баба Марта весела и засмяна.

Христина Илиева

- Кой откраднал престилчицата на детето?
- На кого се ядосала Баба Марта? Защо завалил сняг?
- Виновни ли са врабчетата? Какво направили те? Защо?
- Как изглеждали клоните на дърветата?
- Защо всяка година децата си връзват мартенички?

- Защо врабчетата събрали бели и червени нишки?
- А) за да си играят с тях
  - Б) за да изплете Баба Марта престилчица
  - В) за да си направят от тях мартеници

Трети март

Трети март! Преславен ден!
Празник скъп на свободата!
Нека погледи сведем
и целунем знамената.

Стари бойни знамена
на хайдушките дружини
водили са не една битка
в робските години.

Днес, стаили огнен дъх,
път поемат знамената
към най-българския връх.
Шипка – връх на свободата.

Ангелина Жекова

- Разкажете какво знаете за някои български национални герои.

- С кой празник е свързано стихотворението?
- Какво се е случило на Шипка? Как нарича този връх авторката? Защо?

Родина

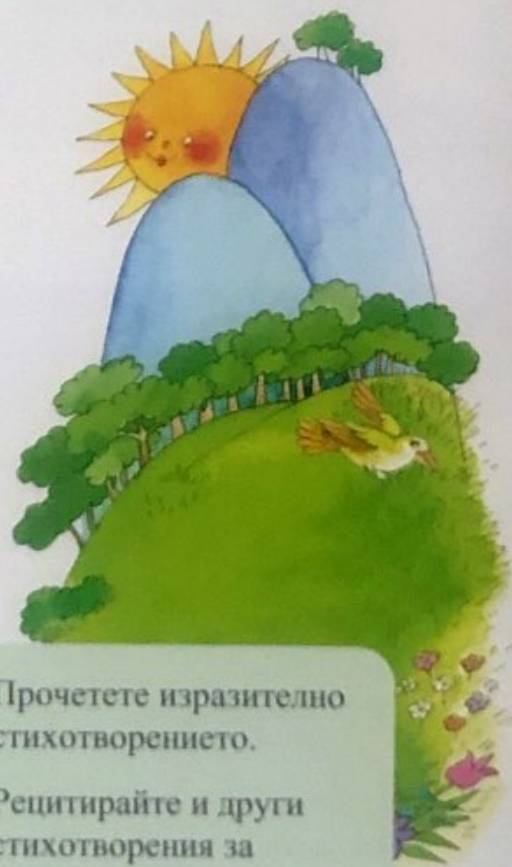
Имам хубава Родина.
Тя е слънчева градина
със широки равнини
и високи планини.

Из планинските горички,
тичат весели сърнички,
между буките зелени
бродят пъргави елени.

Пролет дойде ли, тогава
всяко клонче разцъфтява,
вятър листите люлее,
славейче в гората пее.

Аз обичам и полето,
и горите, и небето —
мила ми си, Татковино,
моя българска Родино!

Младен Исаев

- Коя е родината на героя? Какво разказва за нея?
- С какво я сравнява? Как изглеждат планинските горички?
- Какво се случва през пролетта? Какво обича героят?
- С кои думи я нарича? Прочетете.

- Прочетете изразително стихотворението.
- Рецитирайте и други стихотворения за България.

Мамо

Искам, мамо, все тъй сладко аз да те наричам,
та да видиш и узнаеш колко много те обичам!

Искам да сплета ръчички, пръстчета да свия
и сърдечно, топло, нежно тебе да обвия!

Искам, мамо, да те радвам, цял ден да ти пея,
като слънчице с усмивка да те грея!

Искам да си бърбря с тебе, приказки да слушам,
в твоите прегръдки топли вечер да се сгушвам!

Калина Малина

- Как детето изразява своята обич към майка си? Какво иска то? Прочетете, обяснете.
- Как изглежда детската прегръдка с мама? Разкажете с думи от стихотворението.
- Коя част от стихотворението ви харесва най-много? Прочетете я и я научете наизуст.

В кой ред има сравнение?

- А) все тъй сладко аз да те наричам
- Б) сърдечно, топло, нежно тебе да обвия
- В) като слънчице с усмивка да те грея

Буди се с усмивка
мартенска зора.
Добро утро, моя
майчице добра.

Свих ти росна китка
в пролетния ден,
мила моя майко –
слънчице над мен.

Георги Струмски

КОЙ Е ТОЗИ ДЕН? (*кой ден е това*)

Напишете поздравителна картичка за празника на мама,
като използвате изрази от двете стихотворения.

Мама кенгурка

Как ѝ е дошло на ум
да си избере костюм
с джоб, във който да расте
мъничкото ѝ дете?

С домакинството се справя,
без за миг да го оставя.
Хем почиства цяла къща,
хем детето си прегръща.

Нека да порасна само,
рокля ще ти купя, мамо,
за рождения ти ден –
с джоб за батко, с джоб за мен.

Зоя Василева

- Как е представена майката кенгурка в стихотворението?
- Кое е особеното във външния ѝ вид?
- Как успява тя да се грижи едновременно и за дома, и за рожбата си? Защо детето мечтае за два джоба на роклята на майка си?

Защо майката кенгуру носи малкото си в торба?

Когато се роди, малкото кенгуру е дълго само два сантиметра. То пропълзява направо в торбичката на майка си и остава вътре, докато порасне достатъчно, за да се грижи само за себе си.

Из „Детска енциклопедия“

- ▶ Виждали ли сте кенгуру в зоопарка? Опишете го с помощта на снимката.

- ▶ Кой от двата текста е художествен? Как определите?

На поляната

Еленчето Бамби забеляза някакво светло цвете, което се движеше. Не, това не беше цвете, а бяла пеперуда. Тя висеше на една тревичка и движеше леко крилата си.

– Ах, постой – помоли ѝ се Бамби, – отдавна желяех да те видя отблизо. Колко си хубава! Като истинско цвете!

– Какво? – пеперудата плесна с крилата си.

– Като цвете ли? Ние пеперудите сме по-хубави от цветята.

Тя изви тясното си тяло и раздвижи нежните си пипалца. Бамби я наблюдаваше с възторг.

– Колко си красива! – каза той. – И колко прекрасни са белите ти крилца!

Пеперудата разпери крилете си, вдигна ги нагоре така, че заприличаха на малка платноходка.

– О – извика Бамби, – сега разбирам, че вие пеперудите сте по-хубави от цветята. И можете да летите, а цветята не могат, защото растат на едно място.

Пеперудката хвъркна толкова леко, че просто не можеше да се види и разбере как. Белите ѝ крилца се движеха нежно, грациозно и тя се понесе в слънчевия въздух.

Феликс Златен (из „Бамби“)

- Какво вижда еленчето на поляната? На какво му прилича?
- За какво разговарят литературните герои? Прочетете, обяснете.

► Опишете пеперудата с помощта на думи от текста.

красива, с тясно тяло, с бели крилца, с нежни пипалца, като малка платноходка, по-хубава от цветете

Мислех, че е пъстро цвете
и протегнах си ръцете,
то зашава, затрептя
и нагоре отлетя!

Васил Гьошев

ЩО Е ТО? (вблдануи)

Когато в литературно произведение се описва външен вид на герой, обстановка или природна картина, тази част от текста се нарича **художествено описание**.

Смешен котарак

Котаракът
реши да научи стихотворение.
И как?
Върху книжката легна,
вместо да я разтвори.
Смешен котак!
Мисли,
че стихотворението
самò ще влезе в главата му,
докато нанка.
Така не става.
Няма такъв котак
и такава читанка.

Стихотворението
не мръдва,
докато не го прочетеш.
Един път, два пъти,
три пъти, ако щеш.
То и малките грешки
дори не търпи.
А котакът си мисли,
че ще влезе в главата му,
докато спи.

Лиляна Стефанова

- Кой е литературният герой в стихотворението? Какво прави той?
- Лесно ли е да се научи стихотворение наизуст? Как се справя котаракът?

- А вие как се подготвяте за уроците в училище? Кои от тях учите с удоволствие? А кои ви затрудняват най-много? Помага ли ви някой?

- Разкажете своя история за смешен котарак.

Хоби

Някой събира марки.
Друг –
разноцветни салфетки...
Аз съм планинарче.
С татко събираме гледки.
В своята памет съм сложил
облаци,
снежни билà...
Гледки от Черни връх,
Рожен,
Вежен и Мусала.
И ако някой
ме заговори:
– Имаш ли хоби, момче?
Ще отвърна:
– Да, имам хоби.
Събирам върхове!

Георги Константинов

РЕЧНИК

хоби – любимо занимание
през свободното време

- Какво обича да прави момчето? С кого?
- Кои гледки е събрало?
Открийте изброяването.
- Защо според вас героят харесва
върховете на планините?

- Кой може да стигне до върха?
- А вие имате ли свое хоби? Разкажете.
- По какво това стихотворение прилича
на „Аз съм българче“?

► Кои места в България искате да
посетите? Какво ще заснемете там?

☰ Съберете материали за проект „Най-красивите места в България“.
Подредете ги в албум.

Ропотамо

– Разкажи ми, мила мамо,
за реката Ропотамо.
Вярно ли е, че течала
толкоз тихо, сякаш спяла?

– Тихо е над Ропотамо,
много тихо. Чуваш само
как със дълга човка трака
бяла птица дългокрака.

Или хвъркне чайка бяла,
а водата: огледало,
или облаче червено
плува в нея отразено.

По гърба ѝ плува лодка
със дечица на разходка
и на всяко му се струва,
че не плува, а сънува.

Дора Габе

- Защо реката Ропотамо буди любопитството на детето? Какво е особеното в нея?
- Как майката описва тишината над Ропотамо? Разкажете с думи от текста.
- Как се чувстват децата, когато плават с лодка в тази река?

► Разкажете за българските реки и планини. Какво знаете за тях?

 Съберете информация за река Ропотамо. Къде се влива? Защо е любимо място за туристи? Какви цветя, животни и птици има там?

Пързалка за облаче

Едно облаче имало навик такъв: застане на някой висок връх и оттам – хоп надолу по склона.

Майка му го гледала от небосклона и си викала:

– Нека се забавлява, но да внимава!

Ала облачето било много палаво. Безброй пъти по склона падало, ставало и се връщало вечерта не чисто и бяло, а съвсем изкаляно и почерняло.

– Болест – викала майката – от тебе ще хвана.

– И го натиквала в небесната вана.

Това се случвало много често. Нашето малко облаче вместо своята добра майка да слуша, отивало по склона пак да се спуща.

Но ето че веднъж, след буря и дъжд, облачето нещо интересно видяло. Нещо разноцветно пред него блестяло.

– Дъгата! – рекло облачето тогава и започнало само да разсъждава:

– Гледай каква е красива и гладка! Също като пързалка на детска площадка! От днес по склона не ще се пиляя, ще се пързялям само по нея.

И възседнало облачето дъгата. Много пъти се спускало по стръмнината. До вечерта чак се пързяляло и ни се изцапало, ни се изкаляло.

Оттогава то на пързалка върви само когато дъга се яви.

Радои Киров

- Кое е любимото занимание на облачето?
- Как изглежда то, когато се върне след игра у дома?
- Защо неговата майка не му се сърди?
- Защо облачето се радва на дъгата?
Как си играе с нея? Доволна ли е майка му? Защо?

- Кои думи са от художественото описание на дъгата в текста?

*разноцветна, весела, красива,
гладка, чудесна*

- На кой ред има сравнение?
- А) гладка като пързалка на детска площадка
  - Б) не чисто и бяло
  - В) а съвсем изкаляно и почерняло

► Разкажете историята на облачето с помощта на картинките.

1. Какво обичало да прави облачето?

2. Защо игрите му завършвали в небесната вана?

3. Какво видяло то след една буря?

4. Къде се пързала облачето оттогава?

Пътека шарена, небесна
в небето след дъждеца блесна.

Янка Миховска

ЩО Е ТО? (вгаб)

Сиво похлупаче
над земята плаче?

Янка Миховска

ЩО Е ТО? (аньуго)

Игри

Ето, имам си хвърчило,
дето би летяло като птица,
ако днес не бе се закачило
за една проклета жица.

Аз от час го гледам само
с нос, навирен в небесата,
то от час ме гледа нямо
нанадолу със главата.

- Какво се случва с героите от двете части на стихотворението? Разкажете.

- Открийте кой израз не е сравнение.
- А) като птица
  - Б) за жалост
  - В) като хала

- Подредете думите в две сравнения и ги напишете.

скитни   като   цвете
нежна   куге   като

***

А пък аз си имах куче,
чистокръвно, сто на сто,
само дето ми се случи
малко чуждо да е то.

Бягаме със него двама,
име му измислих „Спас“
и че дружба ни няма
край да има, мислех аз.

Но за жалост вчера, щом
го изведох от квартала,
някой му извика: – Том! –
и то хукна като хала...

Валери Петров
(Из „В лунната стая“)

Синьото краче

Намерихме го една студена мартенска сутрин на нашия балкон. Беше обикновено гълъбче, мокро от снега, полуживо, без сили дори да мръдне.

Взехме го вътре, стоплихме го, дадохме му трохички, но то не поиска да яде. Дали щеше да се съвземе?

Не ни се вярваше. Ала на другата сутрин птичето почна да кълве житото, помъчи се да стане, но не можа и тогава видяхме, че куца с едното краче. Тогава ние стегнахме с дебел вълнен конец болното краче като с бинт и го оставихме така.

Вярвахме, че удареното ще зарасне. Наистина, след няколко дни крачето се оправи, но ние оставихме конца, който беше син, и нарекохме гълъбчето Синьото краче. Знаехме, че ще дойде ден, когато ще трябва да го пуснем и ако то поиска да дойде при нас и да го нахраним – щяхме да го познаем по синия конец на крака.

Постепенно птичето оздравя, почна да хвърчи из стаите и съвсем свикна с нас. И да видите какъв хубавец стана: загладена черна главичка, зеленикава перушина на шията, обу си две червени ботушки – със син конец на едното.

Чудо! А когато се връщахме вкъщи, дето бе седяло самичко – веднага ни се обаждаше на своя птичи език:

– Гу-гу! Аз съм тук и пазя!...

*Константин Константинов
(Из „Приказки за тебе“)*

- Къде децата открили гълъбчето?
- Как се грижили за него?
Как се чувствала птичката при тях?
- Защо го нарекли Синьото краче?
- Ще го пуснат ли на свобода?

► Открийте в текста двете художествени описания на гълъбчето – при първата среща и след оздравяването му.

- Изберете един епизод от повествованието и го разкажете.
  1. Премръзналото гълъбче
  2. Грижите за птичето
  3. Синият конец на болното краче
  4. Любимецът на всички

Трите пеперудки

Над цветята летели три пеперуди – червена, бяла и жълта. Изведнъж завалял силен дъжд. Пеперудите потърсили къде да се скрият. Долетели до едно червено лале и го попитали:

- Червено лаленце, ще ни скриеш ли в чашката си от дъжда?
- Ще приема само червената пеперуда, защото тя е червена като мен.
- Ако приятелките ми не може да влязат с мен, аз ще остана с тях

в дъжда – казала червената пеперуда.

Заваяло още по-силно и крилата на пеперудките ставали все по-мокри. Едва успели да долетят до едно бяло лале и го попитали:

- Бяло лаленце, ще ни скриеш ли в чашката си от дъжда?
- Ще приема само бялата пеперуда, защото тя е бяла като мен.
- Ако приятелките ми не може да влязат с мен, аз ще остана с тях

в дъжда – казала бялата пеперуда.

Пеперудките с последни сили стигнали до едно жълто лале.

- Жълто лаленце, ще ни скриеш ли в чашката си от дъжда?
- Ще приема само жълтата пеперуда, защото тя е жълта като мен.
- Ако приятелките ми не може да влязат с мен, аз ще остана с тях

в дъжда – казала жълтата пеперуда.

Слънцето, скрито зад големия облак, видяло всичко. То изгряло и изсушило крилата на пеперудките. Те отново затанцували сред цветята – щастливи, че са заедно.

Народна приказка

- Колко са героите в приказката? Кои са те?
- Къде търсят подслон пеперудките?
- Какво условие им поставя всяко лале? Приемат ли го пеперудките?
- Кой им помага? Как? Защо?

► Подгответе се за представление по приказката.

Да си разпределим ролите и да научим думите на своя герой.

Да репетираме.

Да си направим маски или костюми.

► Разгледайте картинния план на приказката. Към всяка картинка прочетете съответната част от текста.

1. Трите пеперудки

2. При червеното лале

3. При бялото лале

4. При жълтото лале

5. Помощта на слънцето

► С помощта на картинките разкажете със свои думи историята.

Цветница

Тя е мъничка царица,
златокоса, светлолика.
Сред цветята тя живее,
на лаленце се люлее,
в светъл празник рано пее:
„Хайде, ставайте, дечица!
И от клончета върбица
колелца си изплетете,
на дъсчица ги сложете
и в реката ги хвърлете.
Туй, що тръгне най-напред,
носи най-голям късмет.
На когото то се случи,
ще се радва от сърце!
На Великден ще получи
най-голямото яйце!“.

Ран Босилек

Цветница е един от най-хубавите пролетни празници. Нарича се още Върбница, защото на този ден момите берат върбови клонки. Те правят от тях венци, пускат ги в реката и следят кое венче е най-напред.

- В кой от двата текста Цветница е представена като живо същество? Как я изобразява авторът?
- Каква е наградата за детето, чието венче изпревари другите?

Лазарска песен

Майка дете си будеше:
– Стани, стани, детенце,
да погледаш лазарки
как хубаво играят.
Как хубаво играят,
с жълти чехли потропват,
шити поли развяват.

Българска народна песен

Великденче

Великденче цъфнало
и лаленца червени –
облечете, дечица,
най-нови премени.

На хорце се хванете,
вляво, вдясно тропнете!
Подайте си ръчички,
да направим дъгички.

Да накичим косите,
раменцата, полите
с тъмнооки лалета –
великденски звънчета.

Веся Паспалеева

- За кой празник е стихотворението? Какво правят децата на този ден? Какво е настроението им?
- Къде закичват лалетата? Прочетете изброяването.

Великденските яйца

С четчица,
с памук и пръсти
сътворявам шарки дребни.
И яйцата стават пъстри,
ама толкова вълшебни,
че не искам само миг да
греят в купата на мама,
а до другия Великден
счупени яйца
да няма!

Виктор Самуилов

- Защо героят от стихотворението иска да запази своите яйца до следващия Великден? Как изглеждат те?

- Направете великденски базар с украсени от вас яйца.

Палавото скакалче

Имаше едно скакалче, тъничко и лекичко, с дълги крачета – само за скачане. И колкото скачаше, по̀ му се скачаше...

– Къде се губиш цял ден? – питаше го майка му.

– Ами скачах си! – отговаряше ѝ скакалчето.

То си лягаше и веднага заспиваше. А сутринта, щом се събудеше, обличаше си любимата зелена фланелка, обуваше любимите си зелени чорапки, слагаше си пробитите от скачане сандалки и казваше на майка си:

– Нали мога да отида да скачам?

– Може – разрешаваше му тя, – но внимавай!

Но ето че една сутрин още докато изскачаше от вкъщи, бутна, без да иска, калинката, която си миеше очите с роса. Росата се разля върху червената ѝ престилка. Калинката почна да плаче, а скакалчето се почувства така виновно, че поиска да избяга.

То скочи и падна сред мрежата на паячето, дето си я беше плело цели седем дена. Мрежата се скъса, паячето се разплака, защото беше поканило тая вечер баба си да му я види и да го похвали, а сега нямаше какво да ѝ покаже и тя нямаше да го похвали.

А скакалчето се беше оплело в паяжината и искаше по-скоро да избяга, защото от срам и то щеше да се разплаче. Най-после се освободи и скочи.

И като скочи, гледаше да не направи вече никаква беля.

Кина Къдрева

(Из „Приказка за палавото скакалче“)

- Кой са литературните герои?
- Кое е любимото занимание на скакалчето? Какви пакости прави? Прочетете, разкажете.
- Как изглежда скакалчето? С какво е облечено? Прочетете неговото художествено описание.

✓ Защо скакалчето прави пакости?

- А) за да ядоса майка си
- Б) без да иска
- В) защото е непослушно

► Кой епизод от повествованието е пропуснат?

1. Скакалчето и майка му
2. Скакалчето и калинката
3. Скакалчето вече внимава

Карлсон, който живее на покрива

Дребосъчето се облегна на прозореца и се загледа навън. Изведнъж момчето чу някакво слабо бръмчене. То се усилваше все повече и повече и ето, колкото и чудно да изглежда това, край прозореца прелетя човече с перка на гърба. Дребосъчето стоеше, без да мръдне, и чакаше да види какво ще стане по-нататък. А човечето каза:

- Здравей! Може ли да кацна за минутка?
- Да, да, кацнете – отговори Дребосъчето и добави:
- Мъчно ли се лети така?
- Това е най-лесната работа за мене – произнесе важно

Карлсон, – аз съм най-добрият летец в света!...

Той бързо се прехвърли през прозореца, озова се в стаята и измъкна една от играчките – парна машина.

- Хайде да я пуснем – предложи Карлсон.
- Без татко не бива – рече Дребосъчето.
- Най-добрият специалист в света по парните машини – това е Карлсон. Така предай на своя татко! Ей сега ще заработи.

И наистина само след миг парната машина заработи.

„Пух-пах-пух“ – пъхтеше тя.

– Е, Дребосъче – каза Карлсон, – това се казва „пух-пах-пух“!

Разбирам от тия работи. Аз съм най-добрият спе...

Но Карлсон не успя да завърши, защото в този миг се раздаде гръмък взрив и парчета от разрушената парна машина се разлетяха из стаята.

- Кое е странното във външния вид на Карлсон?
А в действията му?
- Какво се случва с играчката на Дребосъчето? Защо?
- Смятате ли, че Карлсон е най-добрият специалист?
Прочетете и обсъдете тази книга.

Кирил и Методий

Днес слънцето по-ярко се издига.
Събуждаш се със радост и копнеж.
Днес празник е на българската книга,
която тъй обичаш и четеш.

Създадоха я Кирил и Методий.
Светилник бе ни тя през векове.
Към свободата някога ни води,
сега към нови истини зове.

А слънцето възлезе сред простора.
Градът ликува. Люляци цъфтят.
Ти тичаш на училището в двора,
другарите ти дето се гълпят.

Напред потегляй с тях под знамената!
Издигай я! Приятел ѝ бъди!
Със книгата днес твоя е земята,
дори небето с чудните звезди.

Никола Фурнаджиев

- За кой празник е стихотворението?
- Как изглежда този ден? Обяснете с думи от текста.
- Какво правят учениците? Прочетете тази част от стихотворението.
- А вие как празнувате?

- ✓ Как е официалното название на празника?
- А) Ден на азбуката
  - Б) Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност
  - В) Ден на Кирил и Методий

- ☰ Направете табло със снимки и стихотворения за празника.

Когато вали

Загльхна смях и весел звън.
Вали, вали, вали навън
и само с тъничко гласче
свирука някъде шурче.

Самичък вкъщи ли остана?
Не! Гледай – в шарена премяна
едно другарче пак те кани
далеч, зад сините балкани.

То знае сребърни пътечки –
по тях не бродят гладни мечки,
те водят в приказни страни.
Тръгни с другарчето, тръгни!

Погледай как лети през мрака
на орлови криле юнака.
Погледай, на една полянка
с джуджетата седи Снежанка.

Влез в оня бисерен палат,
виж чудния просторен свят!
Тук чуваш смях, а там – въздишка...
С кого си?
С хубавата книжка.

Леда Милева

- Какво е времето навън? Къде е детето?
- Какво правят децата, когато са сами вкъщи?
- А какво прави героят? Кое е неговото другарче?
- Къде го отвежда то? Прочетете тези части от текста.
- Защо не си самотен, когато четеш книжки?

- Разкажете за книгите, които сте прочели. Колко от тях са на български език? Коя от тях ви харесва най-много?

Най-добрите игри

Има много игри,
на които играят децата.
Най-добрите игри
им донася горещото лято.

Ако има река –
ще се гмуркат във нея децата.
Ако има лъка –
цял ден топка ще ритат децата.

Ако има море –
цял ден с лодка ще плуват децата.
Планина ли? Добре –
върхове ще изкачват децата.

А когато денят
зад балканите сини се скрие,
няма в миг да заспят,
а във топлия мрак ще се свият
и със своите мечти
до незнайни страни ще доплуват.
А в съня си звезди
цяла нощ, цяла нощ ще сънуват.

Михаил Берберов

- Как се забавляват децата през ваканционните летни дни?
- Какви са техните игри край реката?
- Какво правят, когато са на море или на планина?
- За какво мечтаят те, преди да заспят?
- Защо сънуват звезди?
Ще отлетят ли след време при тях?

РЕЧНИК

лъка – широко и равно място
край река

Припомнете си наученото

1. Кой откъс е от художествен текст? По кои думи познаваме?

Сливите са нацъфтели,
сякаш пеперуди бели.

През пролетта плодните дръвчета се
покриват с бели и розови цветове.

2. Прочетете текста и отговорете на въпросите към него.

Спор

Пътували двама селяни, единият за града, а другият
от града. Шейните им се закачили една за друга.

Единият викнал:

– Дай път, аз трябва по-скоро да ида в града.

А другият отговорил:

– Ти дай път, аз трябва по-скоро да ида вкъщи.

Те дълго се карали. Трети селянин ги видял и казал:

– Който бърза, той да се върне назад.

Лев Толстой

- Прочетете епизодите в правилен ред и разкажете историята.

Среща   Добрият съвет   Скарване

- Коя пословица е подходяща за текста?

По-уиният винаги отстъпва.

Който бърза, бавно стига.

Двама се карат, третият пегели.

3. Какво е пословица? Прочетете правилния отговор.

А) най-хубавата част от стихотворение

Б) началото на народна приказка

В) изречение с народна мъдрост

4. Открийте сравненията в стихотворението на Георги Авгарски.
Прочетете ги и добавете още три подобни на тях.

Деца

Колко много, колко много
са децата по света –
като ясните звездици,

заблещукали в нощта,
като птиченцата горски,
като полските цветя...

Припомнете си наученото (годишен преговор)

1. Съставете две пословици от предложените думи.

Една лястовица не прави овца
Вълкът не става пралет

2. Открийте и прочетете описанието в текста.

По време на разходка в гората аз се загледах в един пън. Край него беше изникнала гъста жълта трева. В нея забелязах някакво животинче, притиснато към земята. Светложълти петна като слънчеви капки пъстреха гърба му. Доста дългите му уши бяха свити назад.

Моят другар запълзя като котка из храстите. Но сърнето разбра намерението му. Скочи като пружинка и търти да бяга.

Емилиян Станев (из „Слънчевото зайче“)

- Допълнете сравненията.

петна като _____

запълзя като _____

скочи като _____

3. Какво е повествование? Оградете вярното.

А) Текст с една или повече случки.

Б) Текст, в който има гатанки.

В) Част от текст, в която се описва природна картина, обстановка или външният вид на герой.

4. Открийте епитетите в стихотворението.

Морска песен

Малки рибки треперушки,
златолоспести, среброгушки
светят, греят в седем цвята
и се гонят под водата.

А вълната допълзва
и на пясъка остава
и тъй, кротичко разляна,
става само бяла пяна.

Дора Габе

5. Коя пословица е за труда? Оградете вярното.

А) Лисица два пъти в капан не влиза.

Б) Който е копал лозето, той ще яде гроздето.

В) Крушата не пада по-далеч от дървото.

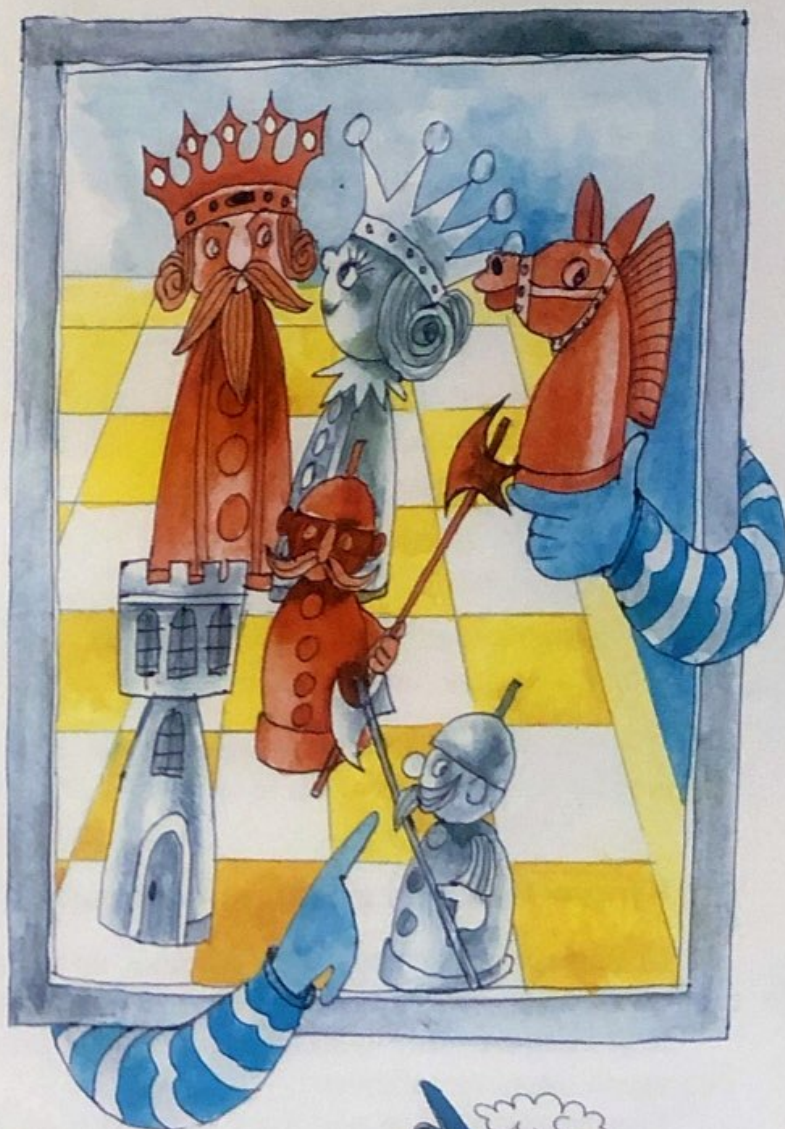
Грешно програмираните компютри

На тези дяволски компютри само да натиснеш с кутре съответния клавиш, и екранът току-виж всичко казва ти за утре: ще летят ли самолети, има ли за тях билети...

Дори с един играх на шах и той направи ме за смях. Казват ми, че по програма в тях изобщо грешка няма.

Казват ми, обаче има грешка в тях непоправима: щом добре са програмирани, щом са толкоз информирани, защо не знаят тез компютри дали ще ме изпитват утре и по какво. Или пък няма. – Не са с училищна програма...

Красимир Машев

- Кой е героят на стихотворението? Какво разказва той за своя компютър? За какво му служи? Прочетете, обяснете.
- Защо момчето не е доволно от възможностите на компютъра? Каква информация не може да намери в него?
- Кои ваши желания компютърът не може да изпълни? Разкажете.

Мишка, ама друга!

Горката книжка, горката книжка,
тя се бои от домашната мишка!
И не знае, че има и други, разни
мишки красиви и разнообразни.
Не се досеща – по-лоша е тази
мишка, която под шкафа не лази,
ами седи на компютъра вдясно
и просветва тихо и безопасно...
Тази мишка беззъба време яде.
И не остава време да се чете!

Петя Александрова

- Защо книгите се страхуват от домашната мишка? Коя е истинската заплаха за тях?
- Вие имате ли компютър и за какво го използвате? Може ли той да попречи на вашето учене?

Какво може да прави компютърът?

Компютрите са удивителни машини, но те са само машини и не мислят сами. Затова се налага програмистът да им каже какво да правят.

Компютрите имат чудесна памет! Те съхраняват всякаква информация. Те никога нищо не забравят!

Компютрите ще ви помогнат да научите математиката, правописа и чужди езици. С тях дори можете да свирите мелодии и да композирате музика. Те са винаги много търпеливи, когато грешите.

Показват ви грешката и изчакват, докато я поправите.

*Джейни Арънс, Бети Гленън
(Из „Компютърът – ваш приятел“)*

- ✓ Какво не може да прави компютърът?
- А) Не може да решава математически задачи.
  - Б) Не може да управлява космически кораби.
  - В) Не може да подари цветя на мама вместо вас.

- Сравнете трите текста на тези страници и определете кой от тях дава знания за компютрите.

Снежен човек

Станаха децата
заранта от сън,
гледат: пред вратата
спрял е някой вън,
страшен и изправен!
Но през здрача мек
взряха се: забавен
снежен бял човек
Без усмивка блага,
(няма той сърце)
стиснал е тояга
в тежките ръце.
И намръщил вежди,
с въглени-очи
строго ги оглежда
и сърдит мълчи.
Рой деца се сбраха
пъстър весел рой,
с него поиграха...
И полека той
от дъха им парещ,
топлите слова,
като баба стара
сгърби се едва,
слегна се... Прегъна
колене и, мек,
в локва се превърна
снежният човек.
А щом свърши всичко,
там по навик стар
весела свещичка
пална минзухар.

Андрей Германов

- Как изглежда снежният човек от стихотворението?
- Кои думи от текста го представят като жив?

- ▶ Нарисувайте снежен човек, какъвто вие искате да направите.
- ▶ Съставете текст със заглавие „Нашите зимни игри“.

Две катерички

В една голяма гора живели две катерички на две съседни дървета.

Две катерички – две различни души. Едната цял ден прекарвала в работа. Орехи и жълъди събирала, лешници чистила. Хралупата си с мек мъх постлала, стените с листа облепила, дупките запушила. Другата катеричка имала весело и безгрижно сърце. Цял ден от клон на клон скачала, птичките плашила.

Тъй минало лятото. Едната катеричка се веселила, другата се трудила.

Настъпила зимата. Сняг покрил земята. Прибрала се в хралупата си работливата катеричка на меко, на топло. Сърцето ѝ весело, коремчето ѝ сито. А съседката ѝ катеричка – мокра, гладна, треперела и ден, и нощ... Вятър влизал през пукнатините на хралупата ѝ и довявал студ и сняг. Ами сега! И тя си спомнила за съседката. Отишла при нея, почукала на вратичката:

– Съседке! Пусни ме да се стопля, дай ми да се нахраня.

Трудолюбивата катеричка видяла треперещата катеричка и се смилила.

– Ела, миличка, ела! Мъчно ми е самичка, ела ми за дружинка.

Влязла бедната катеричка, стоплила се, нахранила се и рекла:

– Благодаря ти! Ти беше добра към мен. Аз ще ти се отплатя, като ти разкажа хубави зимни приказки.

И двете катерички заживели заедно. И цяла зима веселата катеричка разправяла чудни приказки в топлата хралупа.

Елин Пелин

- Каква е разликата между двете катерички? Какво правят те през лятото? Какво се случва през зимата? Защо двете съседки стават приятелки?

► Кое не е вярно?

Защо катеричката приема съседката си у дома?

Защото ѝ е жал за бедната съседка.

Защото не иска да е самичка.

Защото иска отплата.

Храброто борче

В нашето дворче
 имаме борче
 малко, бодливо като таралеж.
 И със игличките
 боцка тревичките,
 казва им: Бягайте, беж!
 Пъди гъстаците
 и буренаците,
 прави си път със бодли.
 Малкото борче от нашето дворче
 в тая борба се кали!
 Никой не пречи
 на борчето вече,
 все по-нагоре расте!
 Стига високо
 туй зеленооко
 храбро и бодро дете!

Лиана Даскалова

Борът

Борът е иглолистно дърво. Достига 30 метра височина.
 Той е вечозелен. Издържа на ниски зимни температури.

Листата му са многогодишни – живеят 3 – 4 години.
 Те са дребни, разположени са едно срещу друго и образуват
 снопчета. По форма са игловидни, откъдето произлиза
 и името им. Семената се развиват в шишарки. Борът съдържа
 смола. Той трудно гние и затова е добър строителен материал.

Из „Енциклопедия на растенията“

- Сравнете стихотворението „Храброто борче“ и текста от енциклопедията „Борът“. За кое дърво се разказва в тях?
- Как е описано това дърво в стихотворението?
- Защо е наречено „храбро и бодро дете“?
- Какво научаваме за бора от енциклопедията?
- Кой от двата текста използваме, когато обясняваме какви видове дървета има в гората?

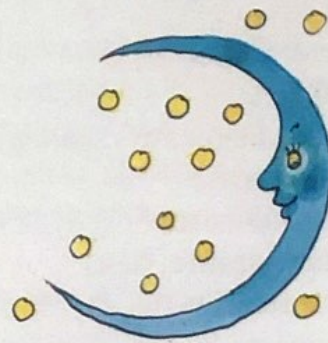
Светулка

На прозореца откrehнат
книжката си бях забравил.
Влязох в мрака да притворя
двете стъклени крила.
Гледам – светлинка трептяща
дланите ми озарява;
то било една искрица,
то светулчица била!

Тя пълзи, заобикаля
като бучка
всяка буква,
по картинката се качва
до самите небеса.
И се спуска към божура,
който ален цвят разпуква,
към рисуваната капка
изумрудена роса.

Викам: „Гледайте – светулка
е дошла да ни гостува!“.
Всички в стаята се сбират
и така се радват те.
Татко казва: „Търси място
в тоя цвят да пренощува“.
А пък братчето се смее:
„Май се учи да чете!“.

Иван Давидков

- Какво открива героят върху своята книга? Радва ли се той?
- Какви картинки има върху разтворената страница на книгата?
- Как преминава през тях светулката?

- На какво приличат нейните движения по буквите?
- Кой се събира около светулката? Какви чувства изпитват към нея? Какво си казват?

Портрети в куплети

Дакел

Мама казва: всяко куче
е на някой дядо внуче.
Знам, че старият ми дядо
бил е ловно куче младо.
И преследвал е стотици
зайци, язовци, лисици.
Вкъщи има котарак и
вика, че сме късокраки.
Да, ама сме много яки!

Немска овчарка

Татко има лапа голяма.
Те са еднаква порода със мама –
много прочута кучешка марка.
Тя се нарича немска овчарка.
Татко работи пазач на имоти –
къщи, гаражи, каси с банкноти.
Всеки крадец ще събори със лапа.
(Брат ми ще лае, аз ще го хапя.)
Опасна професия, но е прекрасна.
Такъв ще стана, като порасна,
само че мама дали е съгласна?

Цанко Лалев

• Какво разказват за себе си героите от стихотворенията?

• За какво ли биха си говорили домашните и бездомните кучета? Измислете, разкажете.

► Прочетете и определете кое от двете породи кучета е на снимката.

Дакелът има издължено тяло и къси крака. Това го прави отличен помощник при лов на язовци в дупки. Обича децата и бързо и трайно се привързва към тях. Ето защо е желан във всеки дом.

Немската овчарка е с къси или дълги косми. Първоначално тя е използвана в някои области на Германия като овчарско куче, откъдето е получила и името си. Поддава се лесно на дресировка.

Из „Енциклопедия за кучетата“

► Сравнете двете стихотворения с текста от енциклопедията. Посочете по какво си приличат и по какво се различават.

Неволята

Един дървар имал двама синове. Всеки път, когато отивал в гората, той водел по един от тях за помощник. Веднъж дърварят казал на синовете си:

- Хайде, момчета, идете сами в гората за дърва.
- Ами ако ни се повреди колата, кой ще ни я поправи? – попитали те.
- Повикайте неволята, тя ще я поправи – отвърнал бащата.

Отишли момчетата в гората. Насекли дърва, натоварили колата и тръгнали към дома си.

По пътя претоварената кола се строшила. Двете момчета започнали да викат:

– Невольо! Невольо! Ела да ни поправиш колата!

Никой не се обадил. Викали, викали, докато се стъмнило.

– Бате – рекъл по-малкият брат, – то се видя, че тая неволя няма да дойде. Я хайде ние сами да се справим.

Разтичали се двете работливи момчета, поправили колата и се прибрали у дома.

Те разказали на баща си какво се е случило.

– Тате, на връщане строшихме колата и започнахме да викаме неволята. Викахме, викахме, но тя не се обади.

Тогав се хванахме на работа и сами си поправихме колата.

Бащата се усмихнал и казал:

– Ех, момчета, вие сте търсили неволята из гората, а тя била при вас. Самата неволя ви е помогнала да си поправите колата. Поразмислете малко и ще разберете, че съм прав.

Българска народна приказка

- Колко сина имал дърварят от приказката?
- Къде ги изпратил той? Какво го попитали те?
- Какво ги посъветвал той? Прочетете, обяснете.

► Каква е работата на дърваря? Посочете снимката и обяснете.

Сече дърва.

Чисти градината.

Бере плодове.

▶ Отговорете с думи от текста на въпросите.

1. Какво направили двамата синове в гората?

2. Какво се случило по пътя към дома?

3. Какво викали момчетата? Дошла ли помощ? Как постъпили те?

4. Какво разказали синовете на баща си? Какво им обяснил той?

▶ Разкажете устно приказката по картинките.

▶ Прочетете пословиците и изберете една от тях за край на приказката.

Помогни си сам, за да ти помогне и друг.

Повикай неволята, тя ще те научи.

Мързеливата снаха

Един дядо и една баба имали само един син. Той се оженил. Довел им снаха. Тя се случила много мързелива. Където седне, не дига се. И нищо не работела.

Един ден дядото рекъл на бабата:

– Бабо, ти вземи менците и уж ще отиваш за вода, пък аз ще те спирам, та дано се сети снахата да отиде.

Бабата взела менците, а дядото почнал да ги дърпа и да вика:

– Стой, бабо! Ти си стара! Срамота е при по-млади ти да ходиш за вода. Дай менците на мене!

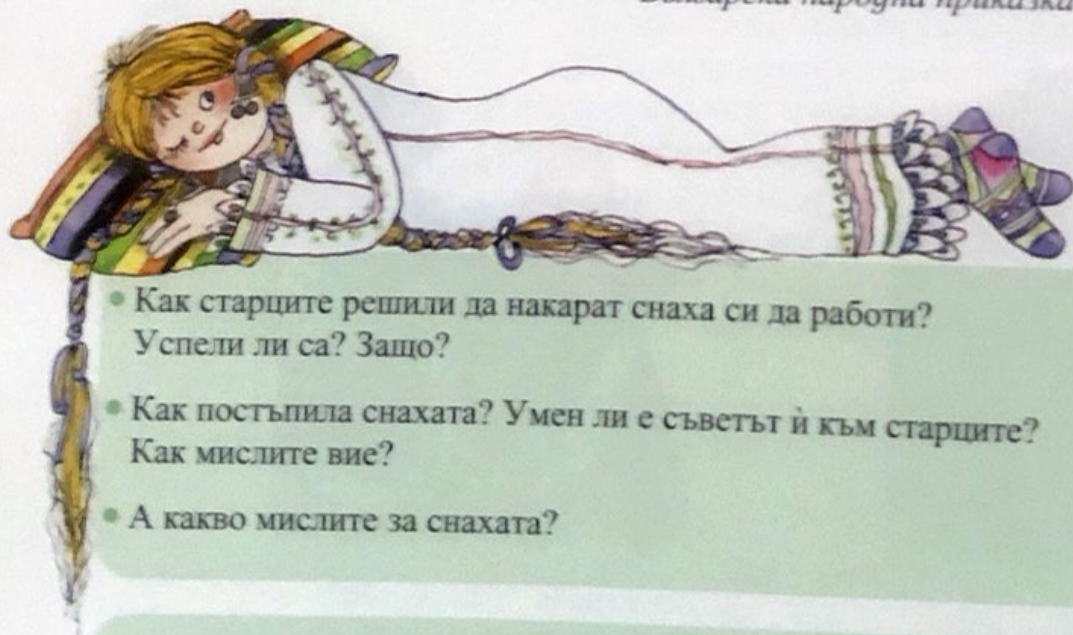
– Не бива, ти си по-стар. Аз съм жена – на мене по приляга да отида за вода – думала бабата и дърпала менците.

– Остави, бабо, дай на мене менците – думал дядото.

Снахата ги гледала, слушала, па рекла:

– Оле, оле, как се не разбират стари хора. И за туй ли ум се иска? Единият да отиде сега, а другият – утре.

Българска народна приказка

- Как старците решили да накарат снаха си да работи? Успели ли са? Защо?
- Как постъпила снахата? Умен ли е съветът ѝ към старците? Как мислите вие?
- А какво мислите за снахата?

► Прочетете приказката по роли. Разкажете историята от името на снахата.

► Прочетете и запомнете пословиците.

Накарай мързеливия на работа, та на ти да те науги.

Работата краси човека, а мързелът го грозди.

С мама е светла нощта

Тука съм птиченце, тука.
Пак ли се стрякаш насън?
Клонка в прозорчето чука –
сигурно мръзне навън.

Няма чудовища в мрака.
С мама е светла нощта.
Само прозореца трака,
само въздишат листа.

Тука съм, рожбице, тука.
Ти не проплаквай насън.
Клонка в прозорчето чука –
сигурно мръзне навън.

Клонка измръзнала трака
и се обаждат листа.
Няма чудовища в мрака,
с мама е светла нощта.

Надя Кехлибарева

- С кои думи назовава майката своята рожба?
Кои други думи за нежност и обич можете да добавите?
  - От какво се страхува детето? Какво си представя?
  - Вие страхувате ли се от тъмното? Защо?
  - Може ли в тъмна и страшна нощ да е светло?
-
- ▶ Открийте в текста повторението. Обяснете защо е използвано.
  - ▶ Напишете поздравителна картичка за празника на мама.

Още нещо за палачинките

Вероятно няма на земята дете, което да не обича палачинки. А който е виждал как добрите майстори ги обръщат ловко с тигана, как ги подхвърлят високо нагоре, не може да не си е пожелавал някой ден, като порасне, да опита и той.

Чувал съм, че в една страна има състезания по подхвърляне на палачинки. Съдиите дават две оценки – едната за височината на полета, другата – за броя на обръщанията. Най-хубавото в тези първенства е закриването: всички приготвени палачинки се раздават безплатно на зрителите и затова традиция е на тия състезания да се идва с бурканчета сладко или мед. Състезанието е много весело и най-вече – много вкусно...

Опитайте се и вие сами да си пригответе палачинки, но внимавайте, когато ги подхвърляте, да не ги залепите на тавана.

Красимир Дамянов

- Какво правят участниците в състезанието по подхвърляне на палачинки? Какво оценяват съдиите?
- Защо при тези състезания зрителите идват с бурканчета сладко или мед?

- ▶ Кой как обръща палачинките? Сравнете, разкажете.

Пеперуди

Излезе Калинка в полето веднъж,
в ливадите, дето нашир и надлъж
пъстроят цветя и летят пеперуди,
летят пеперуди
и всяка се труди.

Безброй пеперуди!
И гледа ги тя –
и те са същински примамни цветя.
Нагиздени с рокли и тънки дантели –
червени,
зелени,
кафяви
и бели.

И втурна се в гъстите буйни трев
тя тези летящи цветя да лови.
И тича, препъва се, пада и става,
те сякаш подмамват я
и я задяват.

И дъхат цветята,
и слънце, и смях.
Калинка саминка – зареяна в тях
и сякаш в тревата лети, а не тича,
и на пеперуда голяма прилича.

Сами пеперудите в тази игра
навярно я мислят за своя сестра.
Калинка се смее,
Калинка се чуди:
– Кое е цветя
и кое – пеперуди?

Христо Радевски

- Открийте в текста думите, с които са описани пеперудите. С какво са сравнени?
- Защо авторът е назвал своята героиня Калинка?
- Каква е нейната игра? Как се чувства тя сред ливадите? Защо?
- На какво се радвате вие, когато сте сред природата?

Дете и птичка

Дете:

Птичко златоперка,
птичко среброгуша,
що стоиш самичка
върху тая круша?
Нямаш ли другарче,
нямаш ли сестрица,
що стоиш тъй жална
с клюмнала главица?

Птичка:

Нямам си другарче,
нямам си дечица,
зрънце да им нося,
с човчица – водица.

Дете:

Искаш ли да дойдеш
с мене в нашта къща,
заран да отлиташ,
вечер да се връщаш?
Ако ти е мъчно,
дето си самичка,
ще ти стана братче,
а ти мен сестричка!

Птичка:

Ой, детенце мило,
с тънка, бяла ризка,
нека да си кацна
тук при тебе близко.
Сутрин да те будя,
ти да се засмееш
и да ме попиташ:
„Птичко, ти ли пееш?“
И да си покажеш
милата главица,
и да хвърлиш зрънце
с твоята ръчица.

Дете:

Зрънце ли? Че то е
толкова мъничко –
що не дойдеш вкъщи,
да ти давам всичко?

Птичка:

Ой, детенце златно,
всичко ми не трябва,
зрънцето, трохата
са за мене хляба.
А да се затворя,
в къща да живея,
не, това не мога,
тясно ми е в нея!
Аз съм птичка волна,
на простор живея,
къпя се в росата
и на воля пея!

Дете:

Птичко не отлитай,
много надалеч.

Птичка:

Няма! Тук наблизо
кацам всяка вечер.
С песни аз приспивам
всички във леглата.
Нали моите песни
са за вас, децата!

Дора Габе

- Защо птичката е самотна? Сприятелява ли се с детето? Прочетете, разкажете.
  - Как детето иска да се грижи за птичката?
  - Защо тя отказва да живее вкъщи? Прочетете тази част от стихотворението.
  - Могат ли те да останат приятели? Защо? Как?
-
- ▶ Открийте думите, с които героите се обръщат един към друг.
  - ▶ Направете драматизация по текста. Какви маски и декори са ви необходими? С каква музика ще озвучите постановката?

Хвърчено време

Духват нанякъде зимните хреми,
лошите кашлици глъхнат без ек.
Иде лудешко, хвърчено време,
вън хвърчилата са вече нащрек.

Стават небетата чудно високи
и е объркан компасът – ай-ай!
Ветри от четири земни посоки
духат, посоките смесват комай?

Еква капчук и отеква в улука.
Сякаш ковач, самоук при това,
на наковалня току зачукчука –
пета посока, чук-чук, изкова.

В западно-източна-северо-южна
обща посока, и то без компас,
скоро една върволица задружна
от хвърчила ще политне от раз!

Иван Цанев

- Има ли пета посока? Накъде ли води тя?
- Кога настъпва хвърченото време?
- Накъде искате да полетят вашите хвърчила? Защо?

СЪДЪРЖАНИЕ

- Да си припомним наученото
във втори клас / 4
- Защо Врабчо не отиде в топлите страни –
Радой Киров / 5
- Гузен негонен бяга – *Елин Пелин*;
Сърната и лозата – *Езон* / 6
- Пеперуди – *Дора Габе*;
Кънки на колелца – *Леда Милева* / 7
- Неудобният – *Иван Цанев*;
Таралеж – из „*Детска енциклопедия*“ / 8
- Градината на народите – *Йосиф Нунев* / 9
- Сливи за смет –
българска народна приказка / 10
- Мома и слънце –
българска народна песен / 11
- Поточе – *Елин Пелин* / 12
- Високи сини планини – *Младен Исаев* / 13
- Басни (Котката и мишките) – *Езон* / 14
- Лозарят и косето – *Ангел Каралийчев* / 15
- В родината – *Петя Дубарова* / 16
- Картина – *Мая Дългъчева*;
Облаче – *Иван Мишев* / 17
- Зима – *Петя Караколева* / 18
- Мечето Топчо – *Цанко Лалев* / 19
- Коледарче – *Димитър Спасов* / 20
- Коледна нощ – *Мая Дългъчева* / 21
- Нова година – *Асен Босев*;
Новогодишна песен – *Йордан Стубел* / 22
- Зимна ваканция – *Леда Милева* / 23
- Пипи Дългото чорапче (Ден за чистене) –
Астрид Линдгрен / 24
- Палачинкова тайна – *Виктор Самуилов* / 25
- Лъжливото овчарче –
българска народна приказка / 26
- Обич – *Дора Габе* / 28
- Да се радвам ли – *Петя Кокудева* / 29
- Най-добрата люлка – *Петя Йорданова* / 30
- Картинка – *Дядо Пънч* / 31
- Гнездо в гнездо – *Емилиян Станев* / 32
- Мартенички – *Христина Илиева* / 34
- Трети март – *Ангелина Жекова*;
Родина – *Младен Исаев* / 35
- Мамо – *Калина Малина* / 36
- Мама кенгурка – *Зоя Василева* / 37
- На поляната (из „*Бамби*“) –
Феликс Златен / 38
- Смешен котарак – *Лиляна Стефанова* / 39
- Хоби – *Георги Константинов* / 40
- Ропотамо – *Дора Габе* / 41
- Пързалка за облаче – *Радой Киров* / 42
- Игри – *Валери Петров* / 44
- Синьото краче –
Константин Константинов / 45
- Трите пеперудки – *народна приказка* / 46
- Цветница – *Ран Босилек*; Лазарска песен –
българска народна песен / 48
- Великденче – *Веся Паспалеева*;
Великденските яйца – *Виктор Самуилов* / 49
- Палавото скакалче – *Кина Къдрева* / 50
- Повести за Карлсон (Карлсон, който живее
на покрива) – *Астрид Линдгрен* / 51
- Кирил и Методий –
Никола Фурнаджиев / 52
- Когато вали – *Леда Милева* / 53
- Най-добрите игри – *Михаил Берберов* / 54
- Припомнете си наученото
Годишен преговор / 55

За любителите на четенето / 57

Грешно програмираните компютри –
Красимир Машев / 57

Мишка, ама друга – Петя Александрова;
Какво може да прави компютърът? –
Джейми Арънс, Бети Гленън / 58

Снежан човек – Андрей Германов / 59

Две катерички – Елин Пелин / 60

Храброто борче – Лиана Даскалова / 61

Светулка – Иван Давидков / 62

Портрети в куплети – Цанко Лалев / 63

Неволята – българска народна приказка / 64

Мързеливата снаха –
българска народна приказка / 66

С мама е светла нощта –
Надя Кехлибарева / 67

Още нещо за палачинките –
Красимир Дамянов / 68

Пеперуди – Христо Радевски / 69

Дете и птичка – Дора Габе / 70

Хвърчено време – Иван Цанев / 72

проф. д-р Румяна Димитрова Танкова
Цанко Лалев Дулев

ЧИТАНКА ЗА 3. КЛАС
УЧЕБНО ПОМАГАЛО ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО,
ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА

Редактор *Ели Пещерска*
Художник на графичния дизайн *Болна Павлова*
Художник на илюстрациите *Маглена Константинова*
Художник на корицата *Болна Павлова*
Художник редактор *Лало Николов*
Технически редактор *Марияна Димитрова*
Коректор *Славянка Муandroва*

ISBN 978-954-01-4155-8

Българска. Издание 1/2021 г. Формат 60x90/8. Печ. коли 9,50. Изд. коли 9,50.
Код 82302209039.

Издателство „Провета – София“ АД – София 1618, ул. „Земеделска“ № 2
www.prosveta.bg
www.e-uchebnik.bg
www.e-prosveta.bg

Печат „Роприит“ ЕАД – София

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

Румяна Танкова
Цанко Лалев

Читанка

УЧЕБНО ПОМАГАЛО
ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО,
ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА

3.
клас

ISBN 978-954-01-4155-8

9 789540 141558

Издателска група

ПРОСВЕТА

е член на Асоциацията
на европейските
издатели на учебници

EUROPEAN
EDUCATIONAL
PUBLISHERS
GROUP

www.prosveta.bg • www.e-uchebnik.bg • www.e-prosveta.bg